BYGGÐASTOFNUN

Dreifing nautgripa á Íslandi

Byggðastofnun október 2016

Einar Örn Hreinsson og Sigurður Árnason

Inngangur

Í framhaldi af samantekt á fjölda og dreifingu sauðfjár á Íslandi sem kom út í júlí síðastliðnum og breytingum á starfsumhverfi landbúnaðarins[1] þótti rétt að kortleggja nautgriparækt á Íslandi á sama hátt.

Um er að ræða sambærilega vinnu og í samantekt um fjölda og dreifingu sauðfjár og byggir samantektin á upplýsingum frá Landmælingum Íslands, Matvælastofnun og Þjóðskrá og er þeim þakkað fyrir sitt framlag.

Gögn um fjölda nautgripa miðast við haustskýrslur bænda í lok árs 2015. Fjöldi nautgripa er samtala fjölda mjólkurkúa, holdakúa til undaneldis, kelfdra kvíga, geldneyta eldri en eins árs, kvígukálfa yngri en eins árs og nautkálfa yngri en eins árs.

Fjöldi búa með nautgripi samkvæmt þessum gögnum voru 853 og þar af eru 846 bú á lögbýlum samkvæmt lögbýlaskrá Þjóðskrár. Staðsetningarhnit býla eru fengin frá Þjóðskrá en sjö staðsetningarhnit þurfti að áætla út frá heimilisfangi og gögnum um vegakerfi sem kemur frá Landmælingum Íslands.

[1] Breytingar á starfsskilyrðum landbúnaðar voru samþykktar af Alþingi þann 13. september síðastliðinn með breytingum á búvörulögum nr.99/1993, á búnaðarlögum nr.70/1998, á tollalögum nr.88/2005 og lögum um velferð dýra nr.55/2013.

Dreifing nautgripabúa eftir stærð búa og landshlutum

Samtals voru 853 bú með nautgripi á Íslandi síðastliðinn vetur. Þar af voru 320 á Suðurlandi, 182 á Norðurlandi eystra, 151 á Norðurlandi vestra og 118 á Vesturlandi. Samtals voru 82 bú á Austurlandi, Vestfjörðum og á höfuðborgarsvæðinu. Engir nautgripir voru í sveitarfélögum á Suðurnesjum.

Mynd 1. Fjöldi nautgripabúa eftir landssvæðum flokkað eftir fjölda nautgripa á búi

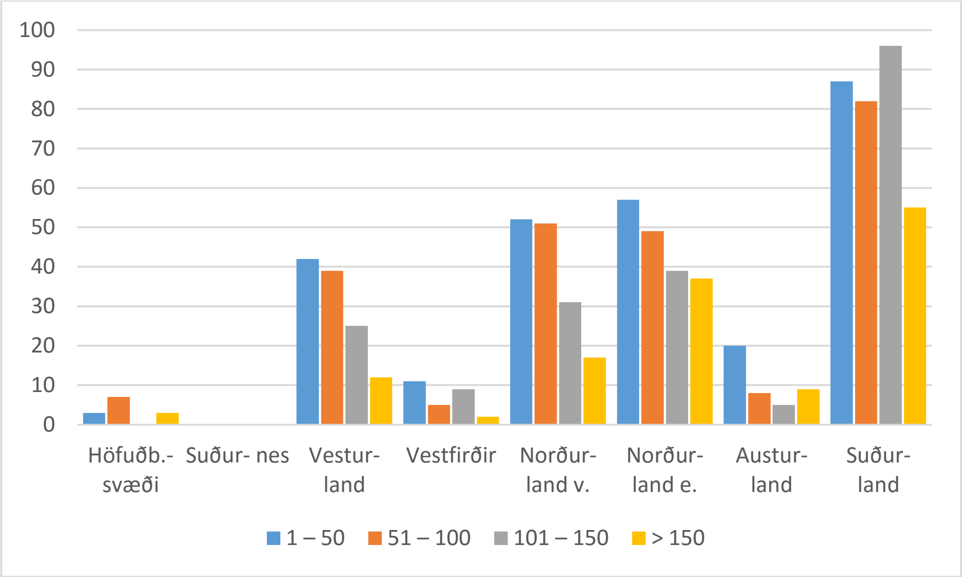

Af þessum 853 búum voru 665 bú með mjólkurkýr. Þar er sama mynstur þar sem að 247 búa með mjólkurkýr eru á Suðurlandi, 153 bú eru á Norðurlandi eystra, 107 á Norðurlandi vestra og 99 á Vesturlandi. Í öðrum landshlutum voru 59 bú með mjólkurkýr.

Mynd 2. Fjöldi nautgripabúa með mjólkurkýr eftir landssvæðum flokkað eftir fjölda mjólkurkúa á búi

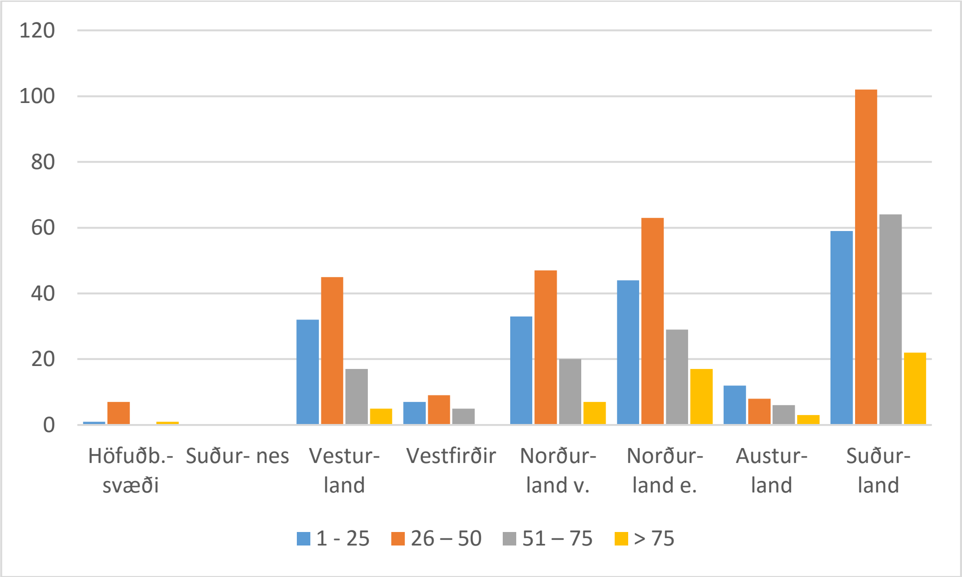

Heildarfjöldi nautgripa reyndust vera 78.776. Ef skoðuð er dreifing nautgripa eftir stærð búa kemur í ljós að tæplega 38% allra nautgripa eru á búum sem telja fleiri en 150 nautgripi og tæplega 32% nautgripa eru á búum með 101-150 grip. Flestir nautgripir á einu búi reyndust vera 641 (0,81% af heild), þar á eftir kom bú með 552 (0,70%) gripum. Fjögur bú voru með á milli 400-500 nautgripi. Samtals voru 6.028 nautgripir á þeim fimmtán búum sem flesta gripi héldu eða 7,7% af heildarstofninum.

Mynd 3. Fjöldi nautgripa eftir landssvæðum flokkað eftir fjölda nautgripa á búi

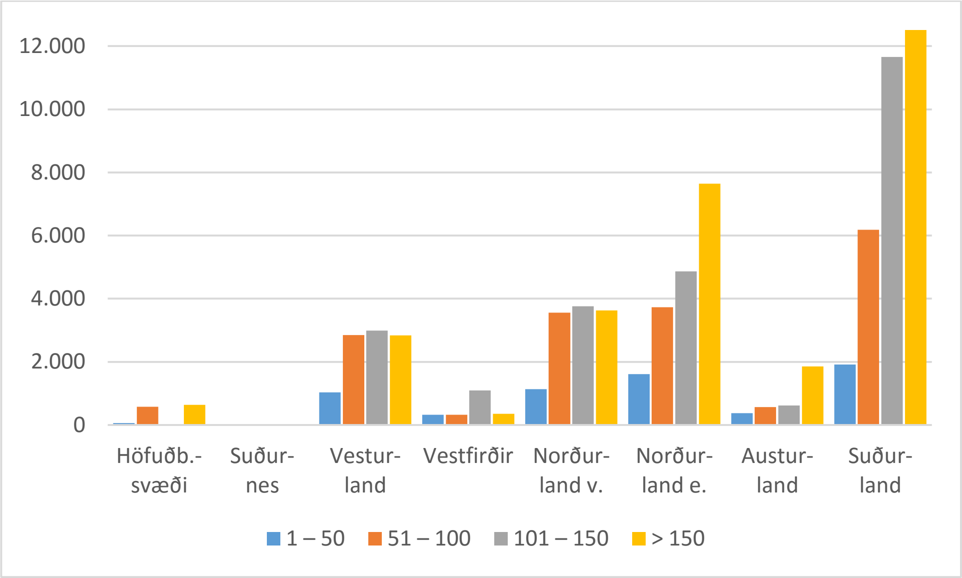

Af heildarfjölda nautgripa í landinu voru 27.441 mjólkurkýr. Samtals voru 5.486 mjólkurkýr (20%) á búum með fleiri en 75 mjólkurkýr og 8.616 mjólkurkýr (31%) á búum með 51-75 mjólkurkýr. Samtals voru því ríflega helmingur allra mjólkurkúa á býlum sem voru með 51 eða fleiri mjólkurkýr. Flestar mjólkurkýr á einu búi reyndust vera 240 (0,87%) en samtals voru 552 nautgripir á því búi. Næstflestar mjólkurkýr voru 176 (0,64%) en á því búi voru 455 nautgripir. Samtals voru 2.121 mjólkurkýr á fimmtán stærstu búunum sem gerir 7,7%.

Mynd 4. Fjöldi nautgripa á búum með mjólkurkýr eftir landssvæðum flokkað eftir fjölda mjólkurkúa á búi

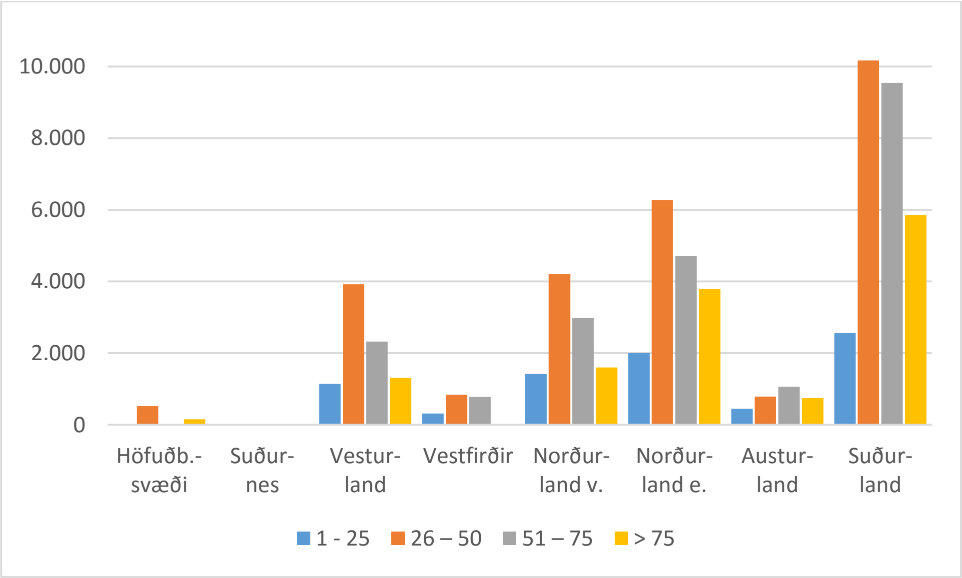

Ef býlum með nautgripi er skipt niður eftir því hvort þau eru með mjólkurkýr eða ekki kemur í ljós að 88% allra nautgripa á landinu er á búum sem eru með mjólkurkýr en aðeins 12% á búum án mjólkurkúa.

Mynd 5. Fjöldi nautgripa eftir landsvæðum flokkað eftir því hvort mjólkurkýr eru á búum eða ekki

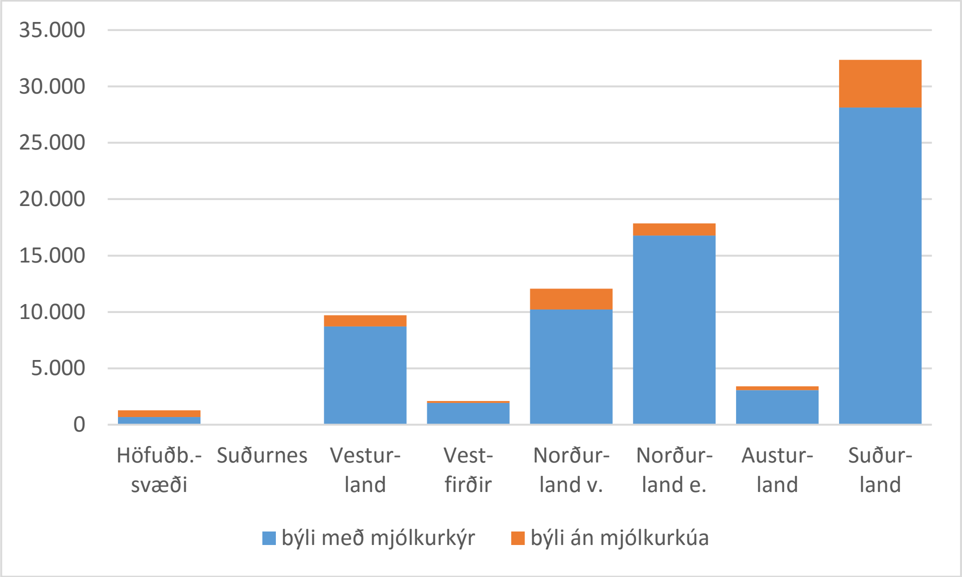

Mjólkurframleiðsla á árinu 2015 var 146 milljónir lítra. Þar voru 55,6 milljónir lítra á Suðurlandi, 36,5 milljónir lítra á Norðurlandi eystra, 22,3 milljónir lítra á Norðurlandi vestra og 17,6 milljónir lítra á Vesturlandi. Samtals voru framleiddir 14,0 milljónir lítra á öðrum svæðum.

Mynd 6. Mjólkurframleiðsla ársins 2015 í milljónum lítra eftir landssvæðum

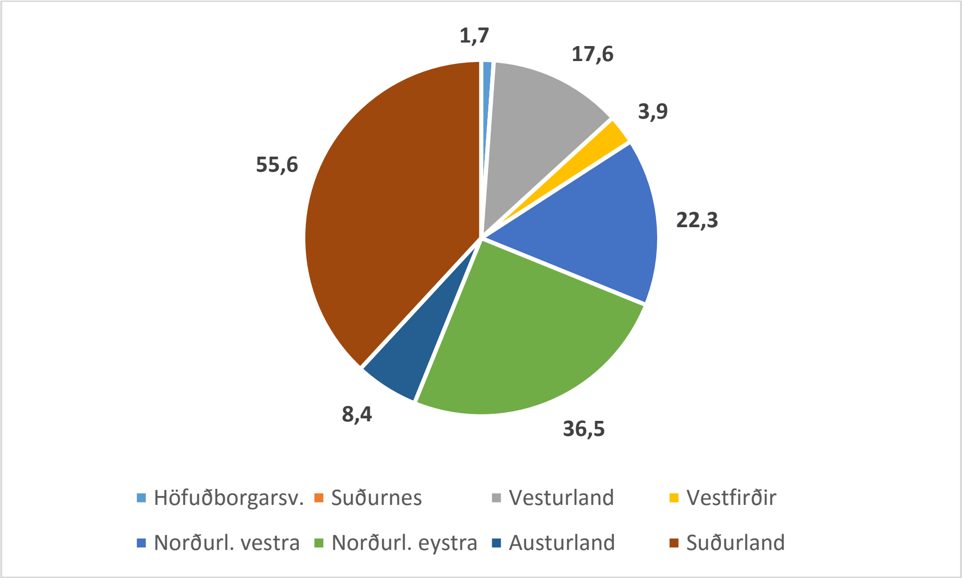

Töflur og kort

Tafla 1

Sveitarfélög	**Fjöldi kúabúa eftir sveitarfélögum**										
	Flokkað eftir fjölda nautgripa á búi					Kúabú án mjólkur-kúa	Flokkað eftir fjölda mjólkurkúa á búi				
	1 – 50	51 – 100	101 – 150	> 150	Alls		1 - 25	26 – 50	51 – 75	> 75	Alls
Reykjavíkurborg	1	1	0	0	2	0	1	1	0	0	2
Kópavogsbær	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Seltjarnarneskaupstaður	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Garðabær	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hafnarfjarðarkaupstaður	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mosfellsbær	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1
Kjósarhreppur	2	5	0	3	10	4	0	5	0	1	6
Reykjanesbær	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grindavíkurbær	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sandgerðisbær	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sveitarfélagið Garður	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sveitarfélagið Vogar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Akraneskaupstaður	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skorradalshreppur	2	0	0	0	2	0	2	0	0	0	2
Hvalfjarðarsveit	6	5	5	2	18	3	2	9	4	0	15
Borgarbyggð	23	22	11	7	63	10	18	25	7	3	53
Grundarfjarðarbær	3	1	0	0	4	1	1	2	0	0	3
Helgafellssveit	1	1	0	0	2	0	1	1	0	0	2
Stykkishólmsbær	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Eyja- og Miklaholtshr.	0	2	4	0	6	1	0	4	1	0	5
Snæfellsbær	2	2	2	1	7	1	1	3	1	1	6
Dalabyggð	5	6	3	2	16	3	7	1	4	1	13
Bolungarvíkurkaupstaður	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	1
Ísafjarðarbær	3	1	3	1	8	1	2	3	2	0	7
Reykhólahreppur	4	0	4	1	9	3	1	3	2	0	6
Tálknafjarðarhreppur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vesturbyggð	2	3	2	0	7	1	2	3	1	0	6
Súðavíkurhreppur	2	0	0	0	2	1	1	0	0	0	1
Árneshreppur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kaldrananeshreppur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Strandabyggð	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svf Skagafjörður	21	18	15	7	61	16	11	16	14	4	45
Húnaþing vestra	13	12	5	3	33	12	10	9	2	0	21
Blönduósbær	1	2	1	1	5	2	1	2	0	0	3
Svf. Skagaströnd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skagabyggð	3	2	2	2	9	2	2	4	0	1	7
Húnavatnshreppur	9	13	5	0	27	7	8	11	1	0	20
Akrahreppur	5	4	3	4	16	5	1	5	3	2	11
Akureyrarkaupstaður	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Norðurþing	5	1	0	1	7	4	1	1	1	0	3
Fjallabyggð	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dalvíkurbyggð	8	6	4	5	23	5	2	11	4	1	18
Eyjafjarðarsveit	12	11	16	13	52	9	5	20	10	8	43
Hörgársveit	8	7	7	7	29	5	4	12	6	2	24

Sveitarfélög	Fjöldi kúabúa eftir sveitarfélögum: Flokkað eftir fjölda nautgripa á búi 1 – 50	51 – 100	101 – 150	> 150	Alls	Kúabú án mjólkur-kúa	Flokkað eftir fjölda mjólkurkúa á búi 1 - 25	26 – 50	51 – 75	> 75	Alls
Svalbarðsstrandarhr.	*0*	*1*	*0*	*6*	*7*	*0*	*0*	*1*	*3*	*3*	*7*
Grýtubakkahreppur	*0*	*1*	*0*	*2*	*3*	*0*	*0*	*0*	*1*	*2*	*3*
Skútustaðahreppur	*5*	*2*	*1*	*0*	*8*	*0*	*7*	*1*	*0*	*0*	*8*
Tjörneshreppur	*1*	*2*	*0*	*0*	*3*	*1*	*2*	*0*	*0*	*0*	*2*
Þingeyjarsveit	*17*	*18*	*11*	*3*	*49*	*5*	*22*	*17*	*4*	*1*	*44*
Svalbarðshreppur	*1*	*0*	*0*	*0*	*1*	*0*	*1*	*0*	*0*	*0*	*1*
Langanesbyggð	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Seyðisfjarðarkaupstaður	*0*	*1*	*0*	*0*	*1*	*0*	*0*	*1*	*0*	*0*	*1*
Fjarðabyggð	*5*	*0*	*1*	*0*	*6*	*3*	*2*	*1*	*0*	*0*	*3*
Vopnafjarðarhreppur	*1*	*1*	*1*	*1*	*4*	*1*	*0*	*1*	*2*	*0*	*3*
Fljótsdalshreppur	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Borgarfjarðarhreppur	*1*	*0*	*0*	*0*	*1*	*1*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Breiðdalshreppur	*2*	*0*	*0*	*1*	*3*	*1*	*1*	*0*	*1*	*0*	*2*
Djúpavogshreppur	*2*	*1*	*0*	*2*	*5*	*2*	*1*	*1*	*0*	*1*	*3*
Fljótsdalshérað	*9*	*5*	*3*	*5*	*22*	*5*	*8*	*4*	*3*	*2*	*17*
Svf.Hornafjörður	*9*	*4*	*2*	*2*	*17*	*6*	*6*	*1*	*3*	*1*	*11*
Vestmannaeyjabær	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Sveitarfélagið Árborg	*3*	*4*	*3*	*2*	*12*	*4*	*1*	*4*	*2*	*1*	*8*
Mýrdalshreppur	*4*	*8*	*4*	*0*	*16*	*6*	*3*	*7*	*0*	*0*	*10*
Skaftárhreppur	*14*	*11*	*7*	*0*	*32*	*7*	*18*	*5*	*2*	*0*	*25*
Ásahreppur	*2*	*4*	*0*	*2*	*8*	*3*	*1*	*3*	*0*	*1*	*5*
Rangárþing eystra	*15*	*13*	*23*	*22*	*73*	*14*	*10*	*22*	*21*	*6*	*59*
Rangárþing ytra	*7*	*10*	*6*	*7*	*30*	*5*	*7*	*12*	*4*	*2*	*25*
Hrunamannahreppur	*3*	*6*	*13*	*5*	*27*	*5*	*0*	*12*	*7*	*3*	*22*
Hveragerðisbær	*1*	*0*	*0*	*0*	*1*	*0*	*1*	*0*	*0*	*0*	*1*
Sveitarfélagið Ölfus	*1*	*0*	*1*	*0*	*2*	*1*	*0*	*0*	*1*	*0*	*1*
Grímsnes-& Grafningshr.	*5*	*1*	*1*	*1*	*8*	*3*	*3*	*2*	*0*	*0*	*5*
Skeiða- og Gnúpverjahr.	*9*	*7*	*9*	*8*	*33*	*6*	*3*	*9*	*10*	*5*	*27*
Bláskógabyggð	*5*	*5*	*9*	*3*	*22*	*5*	*2*	*7*	*6*	*2*	*17*
Flóahreppur	*9*	*9*	*18*	*3*	*39*	*8*	*4*	*18*	*8*	*1*	*31*
Samtals	***272***	***241***	***205***	***135***	***853***	***188***	***188***	***281***	***141***	***55***	***665***

Tafla 2

Sveitarfélög	Fjöldi nautgripa eftir sveitarfélögum										
	Flokkað eftir fjölda nautgripa á búi					Kúabú án mjólkur-kúa	Flokkað eftir fjölda mjólkurkúa á búi				
	1 – 50	51 – 100	101 – 150	> 150	Alls		1 - 25	26 – 50	51 – 75	> 75	Alls
Reykjavíkurborg	6	97	0	0	103	0	6	97	0	0	103
Kópavogsbær	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Seltjarnarneskaup.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Garðabær	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hafnarfjarðarkaup.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mosfellsbær	0	72	0	0	72	0	0	72	0	0	72
Kjósarhreppur	53	411	0	640	1.104	594	0	357	0	153	510
Reykjanesbær	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grindavíkurbær	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sandgerðisbær	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svf. Garður	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svf. Vogar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Akraneskaupst.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skorradalshreppur	55	0	0	0	55	0	55	0	0	0	55
Hvalfjarðarsveit	193	430	660	337	1.620	44	130	867	579	0	1.576
Borgarbyggð	546	1.603	1.281	1.895	5.325	745	525	2.153	990	912	4.580
Grundarfjarðarbær	86	73	0	0	159	2	43	114	0	0	157
Helgafellssveit	11	63	0	0	74	0	11	63	0	0	74
Stykkishólmsbær	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Eyja- og Miklah.hr.	0	147	485	0	632	136	0	374	122	0	496
Snæfellsbær	48	131	232	195	606	13	35	246	117	195	593
Dalabyggð	94	402	327	405	1.228	52	348	103	512	213	1.176
Bolungarvíkurkaup.	0	58	0	0	58	0	58	0	0	0	58
Ísafjarðarbær	95	56	385	200	736	19	97	271	349	0	717
Reykhólahreppur	148	0	465	157	770	102	46	322	300	0	668
Tálknafjarðarhr.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vesturbyggð	45	207	241	0	493	19	92	249	133	0	474
Súðavíkurhreppur	34	0	0	0	34	11	23	0	0	0	23
Árneshreppur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kaldrananeshr.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Strandabyggð	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svf.Skagafjörður	470	1.336	1.921	1.622	5.349	843	337	1.335	1.921	913	4.506
Húnaþing vestra	341	808	582	568	2.299	515	442	949	393	0	1.784
Blönduósbær	6	105	106	170	387	176	51	160	0	0	211
Svf. Skagaströnd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skagabyggð	44	133	206	432	815	42	54	450	0	269	773
Húnavatnshreppur	215	884	600	0	1.699	227	422	915	135	0	1.472
Akrahreppur	61	290	340	835	1.526	61	114	397	534	420	1.465
Akureyrarkaupst.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Norðurþing	76	90	0	179	345	37	39	90	179	0	308
Fjallabyggð	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dalvíkurbyggð	233	522	449	1.112	2.316	130	61	1.160	600	365	2.186
Eyjafjarðarsveit	351	841	2.074	2.975	6.241	346	247	2.013	1.684	1.951	5.895
Hörgársveit	213	539	877	1.165	2.794	167	170	1.216	903	338	2.627
Svalbarðsstr.hr.	0	84	0	1.289	1.373	0	0	84	633	656	1.373
Grýtubakkahr.	0	95	0	337	432	0	0	0	95	337	432

Sveitarfélög	Fjöldi nautgripa eftir sveitarfélögum										
	Flokkað eftir fjölda nautgripa á búi					Kúabú án mjólkur-kúa	Flokkað eftir fjölda mjólkurkúa á búi				
	1 – 50	51 – 100	101 – 150	> 150	Alls		1 - 25	26 – 50	51 – 75	> 75	Alls
Skútustaðahr.	152	152	106	0	410	0	304	106	0	0	410
Tjörneshreppur	46	122	0	0	168	46	122	0	0	0	122
Þingeyjarsveit	535	1.283	1.360	589	3.767	349	1.050	1.604	619	145	3.418
Svalbarðshreppur	6	0	0	0	6	0	6	0	0	0	6
Langanesbyggð	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Seyðisfjarðarkaup.	0	59	0	0	59	0	0	59	0	0	59
Fjarðabyggð	65	0	103	0	168	32	33	103	0	0	136
Vopnafjarðarhr.	16	93	142	170	421	16	0	93	312	0	405
Fljótsdalshreppur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Borgarfjarðarhr.	40	0	0	0	40	40	0	0	0	0	0
Breiðdalshreppur	37	0	0	193	230	15	22	0	193	0	215
Djúpavogshreppur	28	52	0	397	477	62	18	187	0	210	415
Fljótsdalshérað	189	360	375	1.097	2.021	195	381	348	564	533	1.826
Svf.Hornafjörður	154	291	277	634	1.356	79	272	94	456	455	1.277
Vestmannaeyjab.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svf. Árborg	18	292	375	445	1.130	243	8	292	318	269	887
Mýrdalshreppur	45	577	466	0	1.088	198	217	673	0	0	890
Skaftárhreppur	421	772	846	0	2.039	371	931	495	242	0	1.668
Ásahreppur	67	310	0	351	728	283	22	230	0	193	445
Rangárþing eystra	287	1.002	2.854	5.140	9.283	1.533	446	2.341	3.458	1.505	7.750
Rangárþing ytra	80	748	701	1.609	3.138	176	237	1.322	760	643	2.962
Hrunamannahr.	67	436	1.527	1.527	3.557	395	0	1.063	953	1.146	3.162
Hveragerðisbær	3	0	0	0	3	0	3	0	0	0	3
Svf. Ölfus	17	0	123	0	140	17	0	0	123	0	123
Grímsn.& Grafning.	124	55	117	170	466	232	62	172	0	0	234
Skeiða-&Gnúpverj.	298	560	1.102	1.463	3.423	179	119	782	1.387	956	3.244
Bláskógabyggð	107	412	1.123	650	2.292	264	61	689	811	467	2.028
Flóahreppur	228	732	2.148	613	3.721	260	187	2.018	1.035	221	3.461
Samtals	**6.454**	**17.785**	**24.976**	**29.561**	**78.776**	**9.266**	**7.907**	**26.728**	**21.410**	**13.465**	**69.510**

Mynd 7

Nautgripabú á Íslandi í lok árs 2015

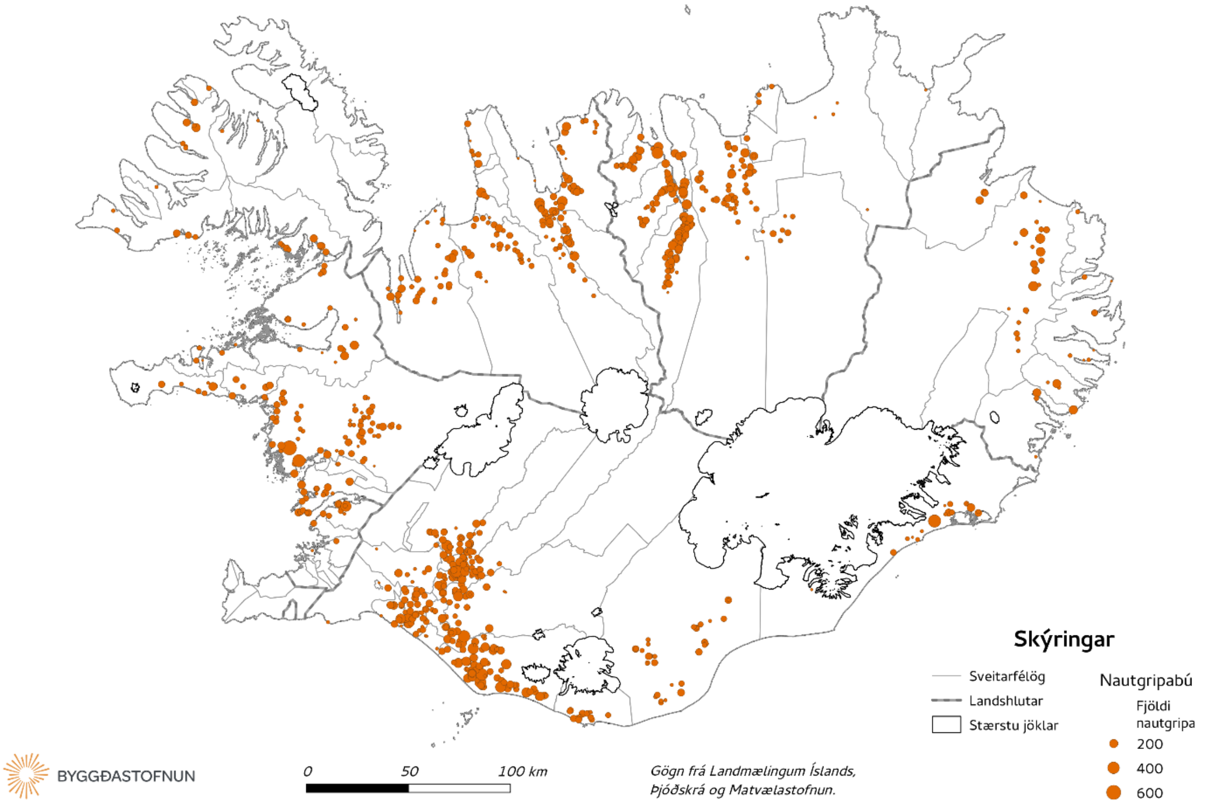

Mynd 8

Mjólkurvinnslustöðvar og nautgripabú á Íslandi sem hafa mjólkurkýr í lok árs 2015

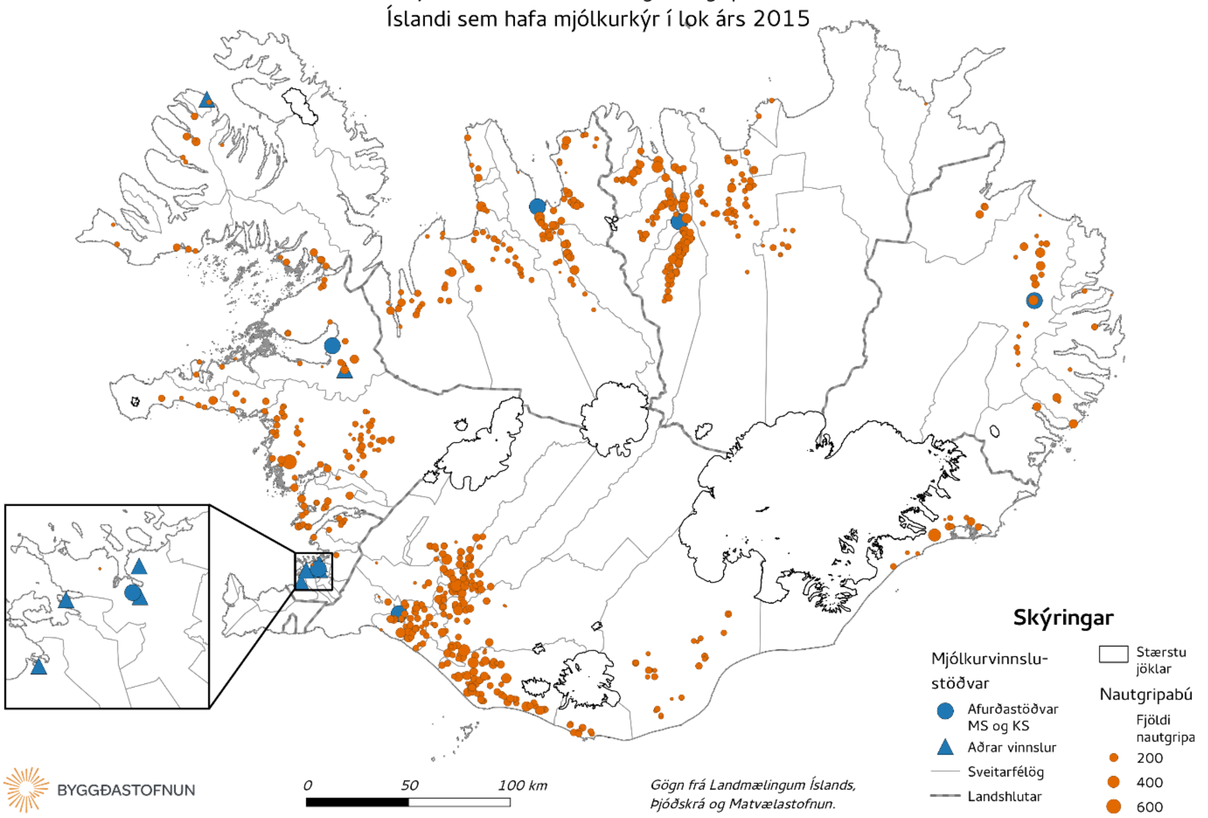

Mynd 9

Nautgripabú á Íslandi sem ekki hafa neinar
mjólkurkýr í lok árs 2015

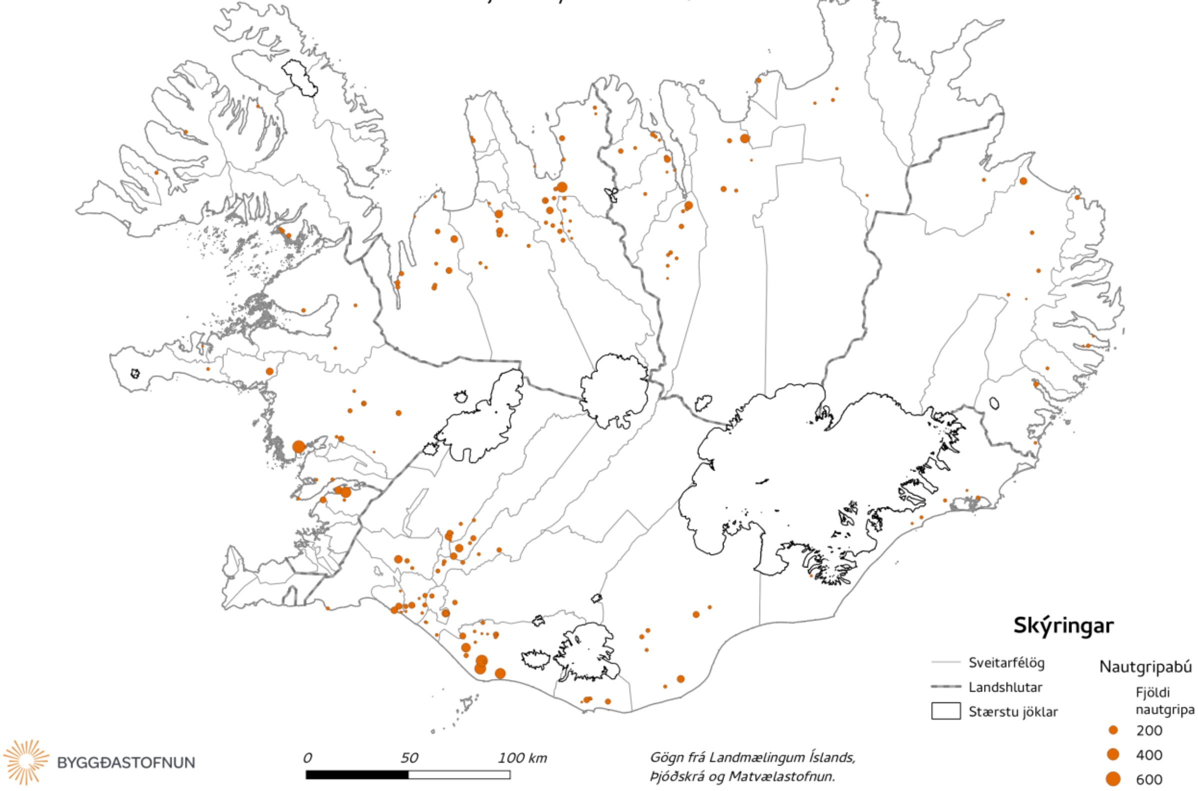

Mynd 10

Nautgripabú á Íslandi sem hafa
1 til 25 mjólkurkýr í lok árs 2015

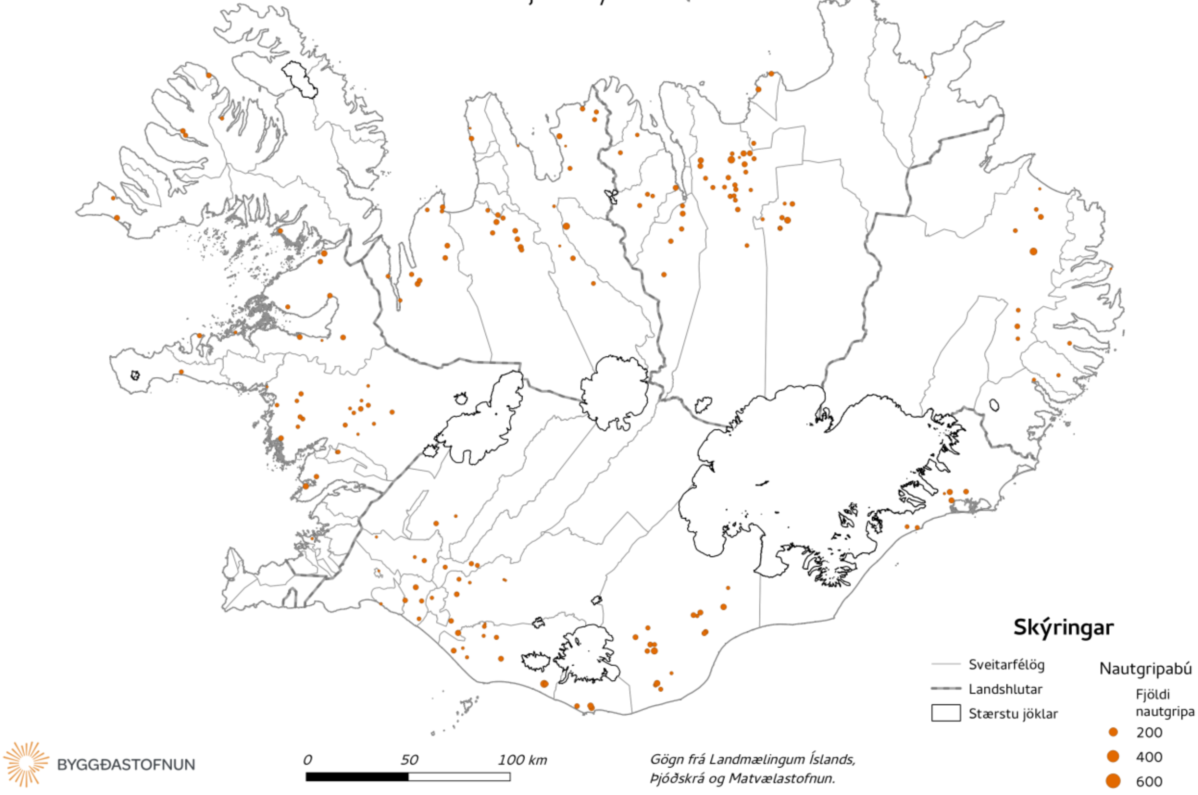

Mynd 11

Nautgripabú á Íslandi sem hafa
26 til 50 mjólkurkýr í lok árs 2015

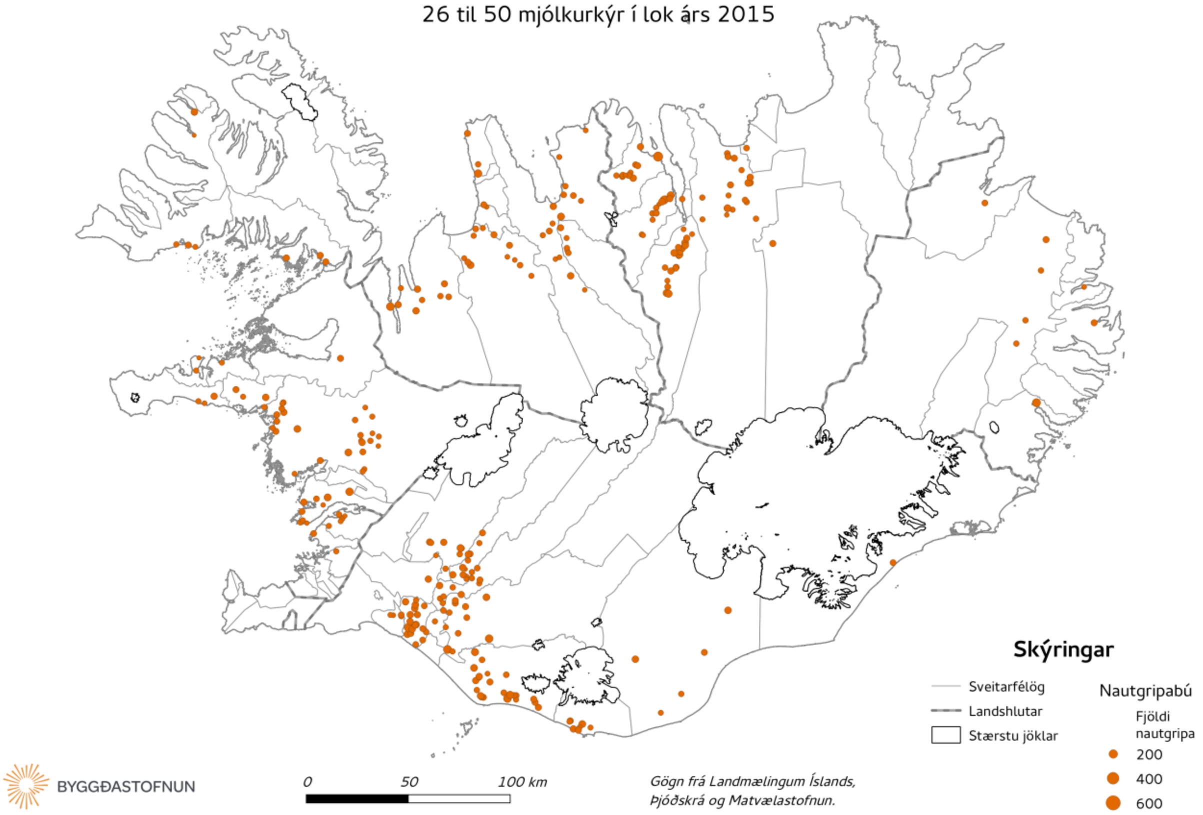

Mynd 12

Nautgripabú á Íslandi sem hafa
51 til 75 mjólkurkýr í lok árs 2015

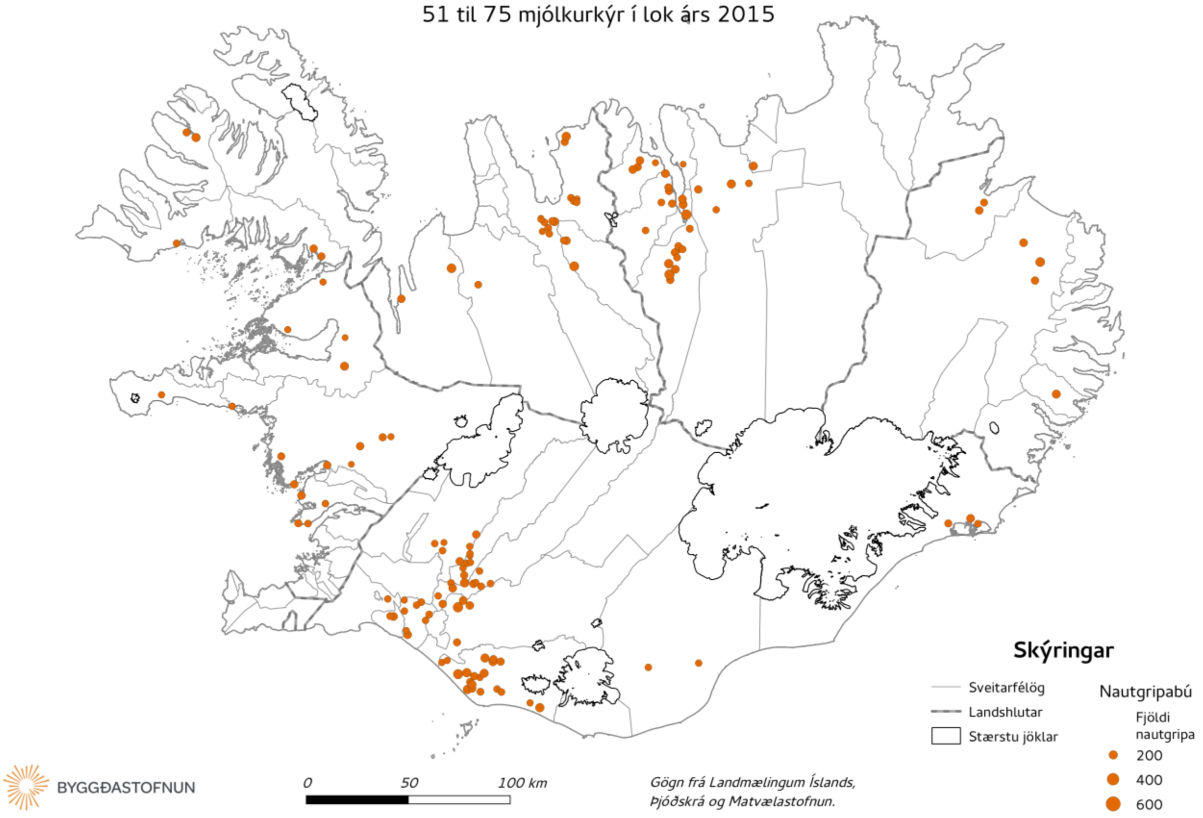

Mynd 13

Nautgripabú á Íslandi sem hafa
fleiri en 75 mjólkurkýr í lok árs 2015

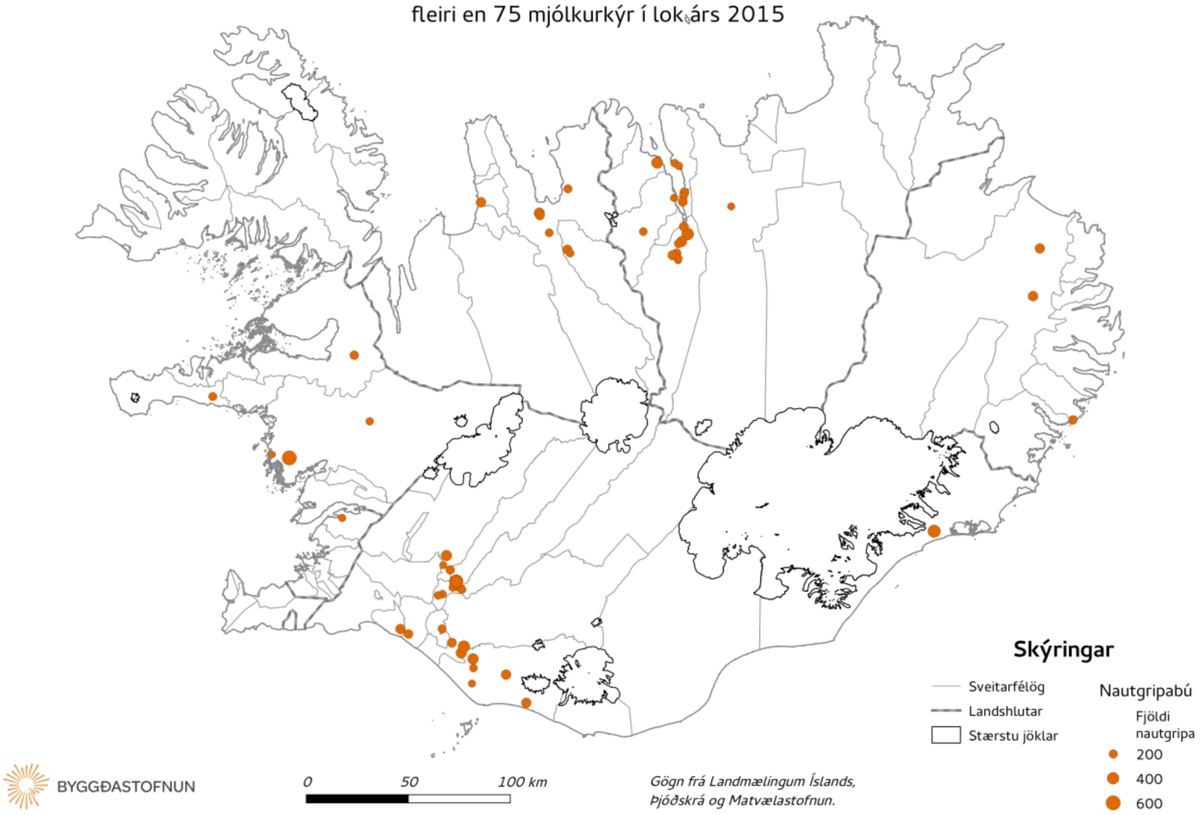

Mynd 14

Bú með nautgripi og sauðfé
á Íslandi í lok árs 2015

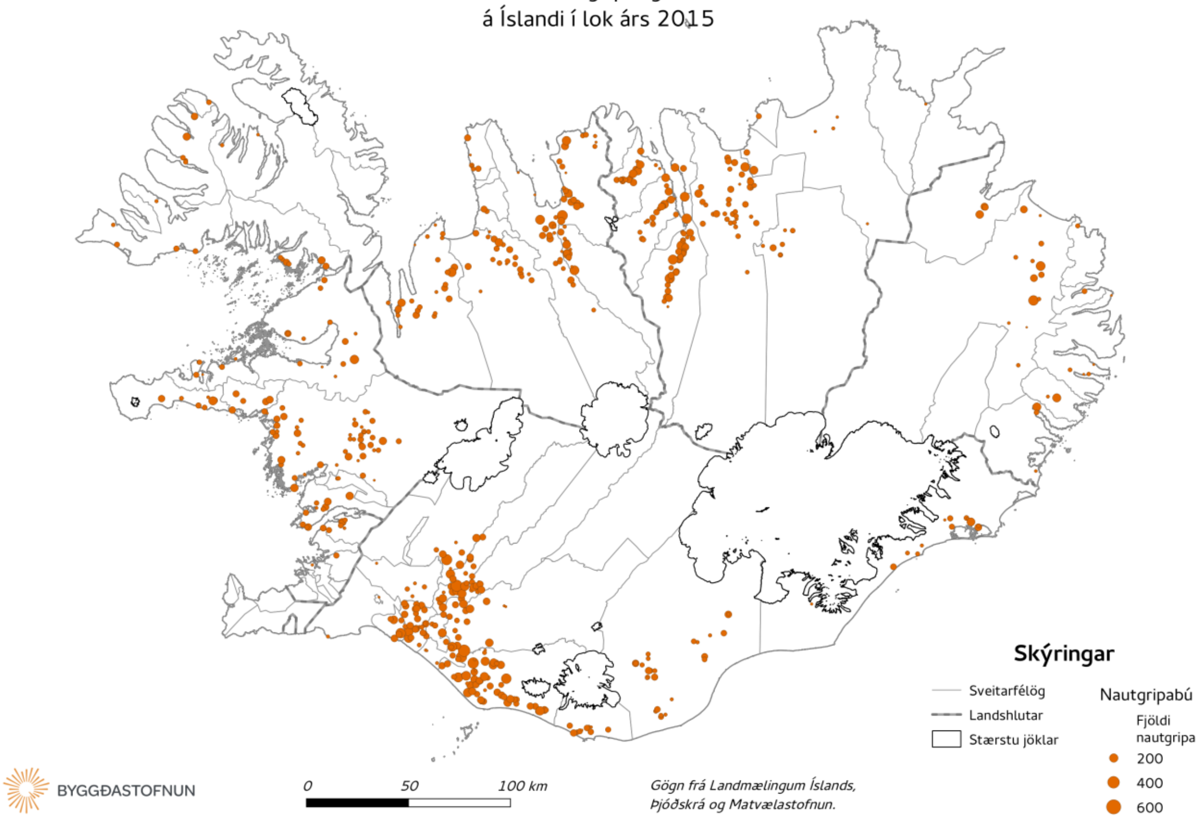

Mynd 15

Bú með nautgripi og án sauðfjár
á Íslandi í lok árs 2015